

Obujena legenda keramikov Zsolnayev

Sodoben urbani prostor različnih kulturnih dejavnosti in umetniških akademij je velika pridobitev za prebivalce in obiskovalce madžarskega mesa Pécs

CVETA POTOČNIK

Z dokončanjem ureditve Kulturne četrti se je uresničila ideja o ponovni uveljavitvi po drugi svetovni vojni za skoraj 60 let na silo pretrgane tradicije izdelovanja keramike svetovnega slovesa. Ideja o obnovi celotnega kompleksa nekdanje tovarne Zsolnay in njegovi preureditvi v Kulturno četrt v Pécsu se je porodila v času intenzivnih priprav na kandidaturu za naslov evropske prestolnice kulture 2010. Zdaj je realizirana, velik kompleks nekdanje tovarne je v celoti obnovljen, blagovna znamka Zsolnay pa je znova zaščitni znak mesta Pécs.

Iz industrijskega mesta v mesto kulture

Pécs v madžarskem delu Baranje je le iz Budimpešte dostopen po avtocesti, od slovensko-madžarske meje dalje pa se do njega pripeljemo po bolj podeželskih cestah v dobrih treh urah. Z zelo prometne mestne vpadnice v daljavi zagledamo visoke tovarniške dimnike, okrašene z barvitimi keramičnimi ploščicami, posebnost, ki pa, kot se kmalu izkaže, predstavlja le delček s keramiko bogato okrašenih stavb, stopnišč in kipov znotraj nekdanjega tovarniškega kompleksa Zsolnay in tudi v starem mestnem jedru. Zasluga za obnovo je močno dotrajanih stavb in še zlasti obuditev podjetniškega duha ter inovativnosti družine Zsolnay, katere pet generacij je ustvarilo priznani evropski center za izdelavo keramike v obdobju od konca 19. in do začetka 20. stoletja, si ne more pripisati en sam človek. "Pravzaprav je šlo za iniciativno različnih skupin civilne družbe, ki so bile zelo aktivne v času pripravljavanja projektov za evropsko prestolnico kulture," pravi Beata Seres, koordinatorica za mednarodne odnose zavoda Zsolnay Heritage Management, ki danes upravlja s Kulturno četrtjo. "Čeprav v Pécsu vsi prebivalci sprva še zdaleč niso podpirali zamisli, da bi se nekdanje rudarsko in industrijsko mesto skušalo uveljaviti kot mesto kulture, je prav sodelovanje civilne družbe omogočilo, da je Pécs po končanem projektu EPK resnično drugačen mesto in to ne le zaradi temeljite obnove starega mestnega jedra in njegovih trgov ter novih kulturnih dvoran. Spremenila sta se misel-

nost, vzdušje, ljudje so postali veliko bolj odprti za inovativne in napredne ideje, zdaj dojemajo kulturo tudi kot orodje za gospodarski razvoj."

Zbirališče vseh generacij

Kulturna četrt Zsolnay obsega 25 obnovljenih tovarniških poslopj in vil, v katerih so nekoč, kar znotraj tovarniškega območja, vendar sredi negovanih parkov in s keramiko okrašenih kipov, živeli člani družine mojstrov izdelovanja keramike in porcelana. V prenovljenih poslopih so uredili delavnice s prikazom izdelave in ročne glasbenike, muzejske zbirke, umetnostno galerijo, lutkovno gledališče, planetarij, interaktivno hišo fizikalnih eksperimentov, trgovine, hotel za gostujoče umetnike. Pomemben cilj revitalizacije tovarne Zsolnay je bil obuditi in nadaljevati vse tisto, kar je bil svoj čas temelj uspešnega prodora družine Zsolnay v svet. To pa so inovativnost na področju tehnologije in vključevanje priznanih umetnikov v oblikovanje keramike. Zato so v Kulturno četrt preselili tudi akademiji za likovno umetnost in kiparstvo ter glasbo in šolo uporabnih umetnosti in keramike. Prek glavne mestne vpadnice zgrajeni sodoben most povezuje prenovljeni tovarniški kompleks s hrami učenosti ter novozgrajenima osrednjo regionalno knjižnico in koncertno-kongresnim centrom Kodály, ki se ga je zaradi zanimive zasnove prijelo ime "arhitekturni Stradivari". Povezovalni "Most v prihodnost" pa simbolno predstavlja vez med umetniško in poslovno uspešno družino Zsolnay in sedanjim razvojem ter vez pretoka znanja s starejših generacij na mlade.

Zlata doba manufakture Zsolnay

V Kulturni četrti je živahno. Okoli lutkovnega gledališča Bóbita se na igriščih igrajo otroci, skozi okna umetniških ateljejev opazujem mlade slikarje, iz učilnic je slišati glasbo še v poznih večernih urah, in delavnicah sestavljajo kulise za gledališko predstavo, veliko obiskovalcev vstopa v vilo Sikorski.

V tej skrbno restavrirani hiši, v kateri je nekoč živela in imela atelje ena izmed hčera lastnikov, so postavili stalno razstavo umetniške keramike in jo poimenovali Zlata doba Zsolna-

V vili Sikorsky je postavljena razstava Zlata doba Zsolnayev. (Cveta Potočnik)

Alegorija Luna, ena najbolj cenjenih skulptur okrasne keramike Zsolnay iz leta 1899. Njen avtor je Sandor Apati Abt in je primer obdelave površine z eozinom. (Cveta Potočnik)

yeve. Razstavljenih je 600 primerkov, ki jih je v skoraj petih desetletjih zbral madžarski emigrant v ZDA, elektroinženir Laszlo Gyugy. Osredotočil se je na zbiranje historične in art nouveau keramike, ki so jo v tovarni Zsolnay izdelovali v prvem obdobju, od ustanovitve leta 1853 do leta 1910, ko je tovarna pod vodstvom Miklosa Zsolnaya in z umetniškimi udejstvovanjem njegovih hčera Julije in Tereze na svetovnih razstavah na Dunaju in v Parizu dosegla svetovni sloves in pobrala številne nagrade za vrsto izumov na področju novih tehnologij obdelave keramike, zlasti za tako imenovani eozin, zaradi katerega dobi keramika kovinski videz prelivajočih se barv. Tovarna je svoje izdelke prodajala vse od Dunaja in Berlina do Pariza, Londona in New Yorka. Prav tam je Laszlo Gyugy našel pri zasebnih zbirateljih ali odkupil na dražbah največ umetnin, ki so zdaj razstavljene v vili Sikorsky. Potem ko je bilo za zbirko izjemno zanimanje, prvo leto po odprtju si jo je ogledalo 40.000 ljudi, so v Kulturni četrti konec lanskega leta postavili še zbirko z naslovom V začetku je bila roza. Tudi za več kot tisoč

Eno od 25 prenovljenih tovarniških poslopj (Cveta Potočnik)

Mavzolej, v katerem je pokopanih več članov družine Zsolnay, je bil obnovljen v okviru projekta EPK Pécs 2012. (Cveta Potočnik)

predmetov te zbirke gre zahvala zasebnemu zbiratelju, arhitektu Balázu Winklerju. Potem ko je podedoval roza lončeni vrč, je spoznal, kako dragocen je, in skoraj 40 let je zbiral keramiko v roza tonih, ki so jo v tovarni izdelovali dobro desetletje.

Prvo in drugo svetovno vojno je tovarna Zsolnay z veliki težavami preživela, komunistični režim je brezobzirno prebral potomce iz tovarne in jo nacionaliziral. Kasneje je sledila privatizacija, proizvodnja v skromnem obsegu, leta 1974 so potomci Zsolnayev dovolili, da tovarna znova uporablja ime in blagovno znamko Zsolnay in zdaj pod novimi lastniki deluje na obrobju Kulturne četrti. "Z lastniki skušamo najti skupni jezik, da bi se čim bolj vključili v kulturne in ustvarjalne programe četrti v obsegu, ki ga je tovarna koristila. Ne nazadnje smo v četrti letos do oktobra prodali 240

tisoč vstopnic za različne prireditve, obiskovalcev četrti pa je še veliko več, saj je celotno območje odprto za javnost. Prišteti moramo še številne obiskovalce Mavzoleja, ki je bil zgrajen v spomin na Vilmosa Zsolnaya, ustanovitelja tovarne, in smo ga tudi obnovili v okviru projekta EPK. 64 milijonov evrov vredna naložba v obnovo in vzpostavitev Kulturne četrti, večinoma iz evropskih sredstev, je tako še kako upravičena," pravi István Márta, direktor zavoda Zsolnay Heritage Management.

Najpomembneje pa se zdi, da so v Pécsu spoznali, kakšno vrednost predstavlja njihova industrijska kulturna dediščina z nekoč svetovno znano blagovno znamko, ki ima v svoji grafični podobi že več kot 150 let zapisano ime Pécs in upodobljenih pet cerkvenih stolpov po srednjeveškem imenu za Pécs - Peterkva.

Ekomarjetica za Kamp Koren

Usmerjenost k sonaravnemu turizmu in okolju prijazna urejenost se obrestujeta

BOŽO ZORKO

Znak za okolje Evropske unije (eco-label flower oziroma okoljska marjetica) je način spodbujanja varstva okolja. Z znakom odlikujejo proizvode in storitve, ki zadovoljujejo visoke okoljske standarde in merila glede uporabnosti. Evropska unija ga je vpeljala v svoj pravni red že leta 1992, njegovega pridobitelja pa zavezuje k trajni strategiji varovanja okolja. Okoljska marjetica je za dobitnika dodana vrednost in konkurenčna prednost na trgu. Med dobitnike tega prestižnega priznanja se je vpisal tudi Kamp Koren, ki se je s tem pridružil doseganjam šestim slovenskim dobitnikom. V turizmu so to Terme Snovik, Thermana Laško in turistična kmetija Urške Križevce.

Kamp Koren leži ob Soči, slab kilometer od Kobarida. Že leta ga ljubitelji kampiranja poznajo zaradi dolgoletne usmerjenosti k sonaravnemu turizmu in po ekološki urejenosti. Zavedajo se, da je narava vir našega življenja, zato

se do nje vedejo spoštljivo. V kampu energijo za ogrevanje vode pridobivajo iz obnovljivih virov, varčujejo z vodo, za zalivanje rastlin uporabljajo deževnico, namesto okolju škodljivih čistil uporabljajo naravna razgradljiva čistilna sredstva, pri poslovanju ločujejo odpadke, vse to pa pričakujejo tudi od svojih gostov. Vse v kampu je urejeno z mislijo na naravo, varovanje in negovanje naravnih virov. Obenem si prizadevajo tudi na polih trgovine ponuditi čim več izdelkov iz ekološke pridelave. Vedno imajo sveže sezonsko sadje in zelenjavo z okoliških kmetij ter druge specialitete, kot so sir, pristani slovenski med, suhomesni izdelki, zelišča in dišavnice. Uredili so zeliščne nasade, kjer si gostje lahko brezplačno natrgajo sveže dišavnice za juhe, rižote ali riže za žaru.

V kampu je šest lesenih brunaric. Bivanje v ekobrunarici je še posebno prijetno zaradi toplote lesa, ki v hiškah ustvarja vedno optimalno

Evropski okoljski znak Ekomarjetico ima v Sloveniji sedem podjetij, med njimi štiri turistična.

klimo, saj les iz zraka odvzema odvečno vlago ali pa jo oddaja, kadar je zrak v prostoru presuh. Ob hiškah so urejeni cvetlični in zeliščni nasadi ter zelenice, do njih pa vodijo kamnite poti. Počitnice v takšni ekobrunarici so lahko kombinacija udobja in tesnega stika z naravo. Kamp je odprt vse leto, seveda pa v bolj hladnih mesecih večina gostov biva v brunaricah. Še zlasti zgodaj spomladi, ko so redni obiskovalci kampa kajakaši.

Po "okrskih" se že na daleč vidi, kdo biva v brunaricah Kampa Koren. Soča teče ob kampu. (Božo Zorko)

SREČANJE POTNIKOV BO 30.11.2012. VABLJENI!

Novoletna Kuba 26.12. (11D), Novoletna Indija 27.12. (9D), Novoletna Turčija 28.12. (8D) ... SILVESTROVANJA: Silvestrovanje v Dalmaciji z Jack Bandom (Zadar, Šibenik ...) (4D), Lignano (Gradež, Oglej, Trst) (3D), Vojvodina (Subotica, Palić) (3D), Zalakaros (4D), Prekmurje (1D) ... PREDBOŽIČNI: Dunaj, Marizell, Nürnberg in Rothenburg, Padova in Bassano del Grappa, Bratislava, Bad Ischl in Wolfgang See, Linz in Christkindl, Zagreb, Budimpešta, Gradec in Bärnbach, Salzburg, Szombathely, Benetke, Sutrio, Koroška ... Srednja Amerika 25.01.2013 (17D), Avstralija in Nova Zelandija 12.02.2013 (21D), Golf na otoku Madeira 10.02.2013 (8D), Vietnam in Kambodža 16.02.2013 (13D) ...

BARBARA*** Fiesa, do 21.12., 2x POL: 64 € - Otrok do 10 let brez lež. brezplačno!

GH 4 OPATIJSKA CVIJETA*** Opatija, do 28.12., 2x POL: 174 € za 2 osebi!

turistična
SAJKO agencija

Vašega obiska se veselimo vsak dan od 08. do 19. ure!

PE MB: TC CITY, 2000 Maribor: 02/ 23 80 830
www.sajko-turizem.si, info@sajko-turizem.si